

Wykonywanie zarządu nad gospodarstwem rolnym ustanowionego dla zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym

1. Wprowadzenie

Możliwość dokonania zabezpieczenia roszczeń pieniężnych w drodze zarządu nad gospodarstwem rolnym albo częścią gospodarstwa rolnego (oraz przedsiębiorstwem albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią) przewiduje art. 747 pkt 6 k.p.c.¹ Sposób sprawowania zarządu został zaś sprecyzowany w przepisie art. 752⁴ k.p.c. Wprowadzenie do katalogu kodeksowych sposobów zabezpieczenia zarządu nad gospodarstwem rolnym jest bez wątpienia wyrazem zapatrywania ustawodawcy, że szerszy jego zakres odpowiada potrzebom praktyki i umożliwia wybór optymalnego sposobu zabezpieczenia w zależności od sytuacji materialnej obowiązanego². Z drugiej jednak strony nie można nie zauważyć, że ustanowienie zarządu powoduje daleko idące ograniczenia praw obowiązanego, co skłania do podzielenia poglądu, iż zarząd – jako sposób zabezpieczenia roszczeń pieniężnych – powinien być stosowany ostrożnie, w zasadzie w przypadkach, gdy inne sposoby zabezpieczenia roszczeń pieniężnych okażą się niewystarczające³. Ową ostrożność winien uzasadniać także wzgląd na specyfikę działalności rolniczej, jej znaczenie zarówno dla podmiotu ją prowadzącego, jak i dla gospodarki

---

¹ Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.).

² Zob. Uzasadnienie ustawy z 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Druk sejmowy nr 965, s. 4.

³ A. Jakubecki, w: idem, (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 942.

narodowej. Nie można przy tym nie zauważyć, że charakterystycznym dla tego sposobu zabezpieczeniem jest zrównanie dwóch odmiennych przedmiotów zarządu, a mianowicie gospodarstwa rolnego i przedsiębiorstwa. Poddanie tych dwóch kompleksów majątkowych tej samej grupie przepisów nie usprawiedliwia nieuwzględniania w toku ich wykładni swoistości działalności rolniczej, przejawiającej się przynajmniej co do zasady w znacznie większym uzależnieniu od zmiany pór roku i zjawisk przyrodniczych, niż ma to miejsce w przypadku funkcjonowania przedsiębiorstwa. Wspomniana ostrożność winna wiązać się także z koniecznością przewidywania skutków, jakie w konkretnym przypadku może spowodować powierzenie zarządzania gospodarstwem rolnym osobie trzeciej.

Niniejszy artykuł zawiera niepodejmowaną dotąd na szerszą skalę w literaturze próbę kompleksowego ujęcia zagadnień związanych z wykonywaniem zabezpieczenia roszczeń w postaci zarządu nad gospodarstwem rolnym, jak również rozstrzygnięcia wielu wyłaniających się na tym tle kwestii. Z uwagi na ograniczone ramy opracowania, jak i pewną samodzielność problemu, z zakresu rozważań wyłączono zagadnienie zbiegu zabezpieczenia przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem rolnym lub jego częścią z egzekucją lub innym sposobem zabezpieczenia.

2. Przepisy regulujące postępowania zabezpieczające przez zarząd przymusowy

Możliwość dokonania zabezpieczenia roszczeń pieniężnych w drodze zarządu przymusowego nad gospodarstwem rolnym albo częścią gospodarstwa rolnego (oraz przedsiębiorstwem albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią) przewiduje art. 747 pkt 6 k.p.c. Wykonywanie zabezpieczenia przez zarząd przymusowy realizowane winno być wobec brzmienia art. 752⁴ § 1 k.p.c. według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości (art. 931-941 k.p.c.) z modyfikacjami wynikającymi z przepisów regulujących w sposób szczególny przebieg postępowania zabezpieczającego przez zarząd przymusowy (art. 752⁴-752⁶ k.p.c.).

W literaturze zarysowały się natomiast dwa odmienne poglądy co do odpowiedniego zastosowania przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy (art. 1064¹-1064²³ k.p.c.) do zabezpieczenia przez zarząd przymusowy. Zda-

niem części przedstawicieli doktryny⁴ wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu przez zarząd przymusowy następuje co do zasady według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, jednak przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy. Pogląd ten prezentowany jest albo bez uzasadnienia, albo wywodzony z brzmienia art. 743 § 1 k.p.c., zgodnie z którym – jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji – do wykonania stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, a zatem w tym przypadku także egzekucji przez zarząd przymusowy.

Odmienne poglądy, do którego należy się przychylić, prezentuje część przedstawicieli doktryny⁵, uznając, że przepisy regulujące egzekucję przez zarząd przymusowy nie mają zastosowania w postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy, a w tym postępowaniu zabezpieczającym stosuje się odpowiednio jedynie przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, do których odsyła art. 752⁴ § 1 k.p.c. W szczególności należy podzielić pogląd⁶, że co prawda zgodnie z przepisem art. 743 § 1 k.p.c. do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, niemniej w art. 752⁴ § 1 k.p.c. ustawodawca zawęził stosowanie tych przepisów wyłącznie do przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości. Jedyne odesłanie do przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy dotyczy przypadku skierowania egzekucji do składników mienia objętego zarządzeniem przymusowym (art. 752⁶ k.p.c.). Gdyby wołą ustawodawcy było stosowanie do takiego sposobu zabezpieczenia, oprócz przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, także przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy, treść art. 752⁶ k.p.c. byłaby zbędna. Dodać należy, że winno się odróżnić dwa przypadki odmiennie uregulo-

---

⁴ Tak T. Ereciński, w: idem (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza Postępowanie rozpoznawcze. Część druga Postępowanie zabezpieczające*, t. 3, Warszawa 2007, s. 474; D. Zawistowski, w: H. Dolecki, T. Wiśniewski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4: *Artykuły 730-1088*, Warszawa 2011, s. 115; Z. Knypl, w: G. Julke, Z. Knypl, M. Korner, W. Kowalski, Z. Marchel, G. Sikorski, Z. Szczurek, J. Świeczkowski, *Egzekucja sądowa w Polsce*, Sopot 2007, s. 80; E. Stefańska, w: M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Komentarz do art. 506-1088 k.p.c.*, s. 408; P. Pogonowski, w: T. Wiśniewski (red.), *Postępowanie sądowe w sprawach gospodarczych*, Warszawa 2007, s. 315.

⁵ Tak, choć bez szerszego uzasadnienia A. Jakubecki, w: idem (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 941; J. Jagieła, w: K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 506-1088*, t. 2, Warszawa 2006, s. 525; M. Romańska, w: M. Romańska, O. Dumnicka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2010, s. 70.

⁶ Z. Woźniak, w: J. Gołaczyński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 90.

wane przez ustawodawcę a mianowicie: zarząd w zabezpieczeniu przez zarząd przymusowy gdzie zastosowanie mają wyłącznie przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości zmodyfikowane przepisami 752⁴-752⁶ k.p.c. oraz przypadek zbiegu tego zabezpieczenia z postępowaniem egzekucyjnym, gdzie zastosowanie mają także przepisy o egzekucji przez zarząd przymusowy.

Przepisy art. 752⁴-752⁶ k.p.c. stanowią rozwinięcie przepisu art. 747 pkt 6 k.p.c. przewidującego jako jeden ze sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych zabezpieczenie przez zarząd przymusowy⁷. Są one przepisami szczególnymi w stosunku do przepisów regulujących zarząd w toku egzekucji z nieruchomości (art. 931-941 k.p.c.), wprowadzając odmienne rozwiązania w stosunku do regulacji zawartych w przepisach o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości. Zgodnie z art. 752⁴ k.p.c. zarządcę ustanawia sąd, który udzielił zabezpieczenia, zarządcą nie może być obowiązany⁸ oraz postanowienie o ustanowieniu zarządcy stanowi podstawę do jego wprowadzenia w zarząd.

Zaznaczyć należy, że zasadniczo zabezpieczenie przez zarząd przymusowy jest sposobem zabezpieczania roszczeń pieniężnych, wymienionym w art. 747 k.p.c. zawierającym enumeratywny katalog sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych⁹. Ten sposób zabezpieczenia jednak może zgodnie z art. 755 k.p.c. służyć także zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych. W przypadku gospodarstwa rolnego lub jego części może mieć miejsce np. w przypadku roszczeń o przeniesienie własności gospodarstwa rolnego lub jego zwrotu po wygaśnięciu umowy dzierżawy. W tej sytuacji zabezpieczenie przez zarząd przymusowy ma do spełnienia inne cele, w szczególności może służyć dozorowaniu gospodarstwa lub jego części – zapewnieniu utrzymania go w należyтым stanie¹⁰.

3. Właściwość sądu

W postępowaniu zabezpieczającym można wyróżnić dwa etapy (stadia) tego postępowania, a mianowicie etap pierwszy mający charakter rozpoznawczy, a dotyczący orzekania o zabezpieczeniu i drugi mający

⁷ Zob. A. Zieliński, w: idem (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 1192.

⁸ Co jest powszechną praktyką w przypadku egzekucji świadczeń pieniężnych z nieruchomości. Zob. Z. Woźniak, op. cit., s. 91.

⁹ Zob. E. Stefańska, op. cit., s. 392.

¹⁰ Zob. A. Jakubecki, op. cit., s. 942.

charakter wykonawczy, związany z wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu¹¹. Jedynie część postanowień o zabezpieczeniu nadaje się do przymusowego wykonania¹², i to w drodze egzekucji (art. 743 § 1 k.p.c.), jak to ma miejsce w przypadku zabezpieczenia przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem rolnym lub jego częścią. W stadium wykonawczym obowiązują w przypadku tego sposobu zabezpieczenia stosowane są zasady właściwe dla postępowania egzekucyjnego – zgodnie z przepisami o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości (art. 752⁴ § 1 k.p.c.), o ile nie pozostają one w sprzeczności z unormowaniami, istotą i celem postępowania zabezpieczającego¹³.

W postępowaniu zabezpieczającym przez ustanowienie zarządu przymusowego nad gospodarstwem rolnym lub jego zorganizowaną częścią mogą zatem wystąpić w pierwszej instancji dwa sądy, a mianowicie sąd właściwy dla orzeczenia o zabezpieczeniu i mimo że jest to postępowanie zabezpieczające, także sąd egzekucyjny. Oczywiście może wystąpić także tożsamość tych sądów.

Do rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem rolnym lub jego częścią, ewentualnego wydania postanowienia o takim zabezpieczeniu oraz ustanowienia zarządcy właściwy jest sąd zgodnie z regułami ustalania właściwości sądu w postępowaniu zabezpieczającym określonymi w art. 734 k.p.c. Zaznaczyć należy, że właściwość sądu zgodnie z art. 734 k.p.c. nie jest stała, lecz może się zmieniać w zależności od instancji, w której toczy się postępowanie rozpoznawcze o roszczenie, które zostało zabezpieczone oraz w przypadku, gdy o zabezpieczeniu orzeczono przed wszczęciem postępowania rozpoznawczego, a powód skorzysta z właściwości przemiennej sądu.

W art. 752⁴ § 5 ustanowiona jest reguła, że właściwy funkcjonalnie¹⁴ w sprawach określonych w art. 752⁴ § 2-4 k.p.c. jest sąd wydający postanowienie o zabezpieczeniu. Sąd ten zatem właściwy jest do wydawania postanowień w sprawach zmiany sposobu wykonywania zarządu oraz podejmowania decyzji o przeznaczaniu dochodu uzyskiwanego z zarządu

---

¹¹ Zob. M. Waligórski, *Proces cywilny. Funkcja i struktura*. Warszawa 1947, s. 52; K. Korzan, *Sądowe postępowanie zabezpieczające w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 30; F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Komentarz*, t. 1, Toruń 1994, s. 13; J. Jagieła, *Sądowe postępowanie zabezpieczające w praktyce komorniczej po zmianach w przepisach kodeksu postępowania cywilnego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2004, nr 7-9, s. 28.

¹² Odnośnie podziału postanowień o zabezpieczeniu ze względu na ich wykonalność, zob. szerzej A. Jakubecki, op. cit., s. 921.

¹³ Zob. J. Jagieła, *Sądowe postępowanie...*, s. 49.

¹⁴ Zob. A. Jakubecki, op. cit., s. 942.

na zaspokojenie uprawnionego. Uznać zatem należy, że art. 752⁴ § 5 k.p.c. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 734 k.p.c. Ustala on, odmiennie od ogólnych zasad, stałą właściwość sądu wydającego postanowienie o zabezpieczeniu, do rozpoznawania także spraw określonych w art. 752⁴ § 2-4 k.p.c.

Analogicznie art. 752⁴ § 1¹ k.p.c. określa, że sądem właściwym do powołania zarządcy jest sąd wydający postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Pojawia się natomiast pytanie, czy ten sąd, czy sąd egzekucyjny jest właściwy do orzekania o zmianie osoby zarządcy, to jest o jego ewentualnym odwołaniu i powołaniu nowego zarządcy. Skoro w przepisie określono, że sąd wydający postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia ustanawia zarządcę, przyjąć należy, że dotyczy to nie tylko pierwszego zarządcy, ale także ewentualnych następnych zarządców. W związku z tym przyjąć także należy, że sąd powołujący zarządcę ma także kompetencje do jego odwołania.

Natomiast w pozostałych przypadkach, gdy występuje zgodnie z przepisami o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości obowiązek dokonywania pewnych czynności przez sąd, a sądem tym nie będzie sąd, który udzielił zabezpieczenia, to sądem właściwym będzie sąd egzekucyjny. Dotyczy to na przykład orzekania w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdania zarządcy (art. 937 k.p.c.) lub orzekania w przedmiocie wynagrodzenia i zwrotu wydatków zarządcy (art. 939 k.p.c.)¹⁵.

Zasadniczo sądem egzekucyjnym będzie sąd, który władny jest do nadzoru nad wykonywaniem zarządu w egzekucji z nieruchomości¹⁶, a zatem sąd rejonowy, właściwy miejscowo ze względu na położenie nieruchomości, a gdy nieruchomość jest położona w okręgu kilku sądów, wybór sądu będzie należał do uprawnionego (wierzyciela w przypadku egzekucji) zgodnie z art. 921 k.p.c. w zw. z art. 752⁴ § 1 k.p.c. Sytuacja ta jest klarowna, w przypadku gdy w skład gospodarstwa rolnego wchodzi jedna nieruchomość. Zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 921 § 1 k.p.c. właściwy będzie sąd, w którego okręgu położona jest nieruchomość.

Egzekucja z nieruchomości dotyczy jednej nieruchomości, natomiast w skład gospodarstwa rolnego wchodzić może kilka nieruchomości położonych w okręgach różnych sądów. Wydaje się, że w takiej sytuacji zastosować należy odpowiednio przepis art. 921 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. i przyjąć, że wybór sądu należy w tej sytuacji do wierzyciela – uprawnionego.

¹⁵ Zob. A. Jakubecki, op. cit., s. 942.

¹⁶ Zob. M. Romańska, op. cit., s. 70.

W przypadku gospodarstwa rolnego może być to gospodarstwo prowadzone także w sytuacji, gdy w jego skład w ogóle nie wchodzi własność nieruchomości w szczególności, gdy jest ono prowadzone na wdzierżawionej nieruchomości, a zatem w skład gospodarstwa wchodzi jedynie prawo dzierżawy. Punktem odniesienia dla ustalenia właściwości sądu egzekucyjnego w takim przypadku będzie nieruchomość lub nieruchomości, w oparciu o które prowadzone jest gospodarstwo rolne lub jego wyodrębniona część objęta zarządem. Nie będzie zatem dopuszczalne skorzystanie w drodze analogii *legis* z rozwiązań przewidzianych w art. 1064⁴ k.p.c.

4. Zarządca w postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy

Zarządcą w postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy może być dowolna osoba za wyjątkiem wyłączonego w art. 752⁴ § 1¹ zd. 3 k.p.c. obowiązane. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący i niedopuszczalna jest koncepcja zmiany pierwotnie wyznaczonego zarządcy w trakcie postępowania zabezpieczającego na osobę obowiązane w trybie zmiany zarządu zgodnie z art. 752⁴ § 2 k.p.c.¹⁷ Przepis ten nie wyłącza natomiast możliwości ustanowienia uprawnionego jako zarządcy gospodarstwa rolnego lub jego części¹⁸.

Stosowane w postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy przepisy regulujące zarząd w egzekucji z nieruchomości, w tym przepisy o zarządzie w egzekucji z nieruchomości, nie stawiają wymagań co do szczególnych kwalifikacji zarządcy. Zarządca w tym postępowaniu nie musi mieć w szczególności kwalifikacji wymaganych od zarządcy w przypadku egzekucji przez zarząd przymusowy¹⁹, choć może je oczywiście posiadać. Słusznie w literaturze²⁰ podnoszone jest, że celowe jest

¹⁷ Zob. A. Jakubecki, op. cit., s. 941.

¹⁸ Zob. Z. Woźniak, op. cit., s. 91.

¹⁹ Zgodnie z art. 1064¹⁰ k.p.c. zarządcą przymusowym może być to osoba fizyczna lub prawna posiadająca licencję do wykonywania obowiązków syndyka, nadzorcy lub zarządcy w postępowaniu upadłościowym lub naprawczym. Zgodnie z art. 157 ust. 3 ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), zasady i tryb wydawania licencji określa odrębna ustawa – ustawa z 15 czerwca 2007 r. o licencji syndyka (Dz. U. Nr 123, poz. 850 ze zm.).

²⁰ Zob. M. Romańska, op. cit., s. 70.

powoływanie, także w postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem (jego zakładem lub częścią) albo gospodarstwem rolnym (lub jego częścią), osoby posiadającej te kwalifikacje. Wydaje się jednak, że w przypadku zarządu nad gospodarstwem rolnym albo jego częścią istotne znaczenie dla decyzji sądu wyznaczającego zarządcę, z uwagi na specyfikę produkcji rolnej, winny mieć przede wszystkim kwalifikacje tej osoby do prowadzenia gospodarstwa rolnego – obeznanie ze specyfiką prowadzenia gospodarstwa rolnego²¹.

Ustanowienie zarządcy powinno nastąpić już w postanowieniu o ustanowieniu zarządu, może to jednak nastąpić w wydanym później odrębnym postanowieniu²², jednak przed przystąpieniem do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Objęcie bowiem w zarząd gospodarstwa rolnego lub jego części oraz doręczenia odpisu postanowienia sądu o udzieleniu zabezpieczenia dokonuje zarządca, ewentualnie korzystając z pomocy komornika. W przypadku zaistnienia przeszkód w objęciu przez zarządcę majątku podlegającego zarządowi, postanowienie ustanawiające zarządcę stanowić będzie podstawę do dokonania wprowadzenia przez komornika zarządcy w zarząd. W uprzednim stanie prawnym, w doktrynie istniała rozbieżność odnośnie do konieczności nadawania klauzuli wykonalności postanowieniu o ustanowieniu zarządcy²³. Aktualnie, wobec nowej, jednoznacznej treści art. 752⁴ § 1¹ k.p.c.²⁴ postanowienie o ustanowieniu zarządcy jest jednocześnie podstawą do wprowadzenia go w zarząd bez potrzeby nadania mu klauzuli wykonalności.

Wprowadzenia zarządcy w zarząd komornik dokonuje na polecenie sądu, który udzielił zabezpieczenia i ustanowił zarządcę (art. 933 w zw. z art. 752⁴ § 1 k.p.c.)²⁵. W literaturze prezentowany jest pogląd, że w przypadku gdy zarządca napotyka trudności w objęciu majątku, nad którym ustanowiono zarząd, może się on bezpośrednio zwrócić do komornika o wprowadzenie go w zarząd²⁶. Z poglądem tym nie można się

---

²¹ Zob. w egzekucji przez zarząd przymusowy W. Głodowski, *Zarządca w egzekucji przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem oraz w egzekucji przez sprzedaż gospodarstwa rolnego*, „Przeгляд Prawa Rolnego” 2008, nr 1, s. 80.

²² Zob. J. Jagieła, *Kodeks...*, s. 525.

²³ A. Jagieła uznawał, że postanowienie sądu o ustanowieniu zarządcy stanowiące podstawę wprowadzenia zarządcy w zarząd podlega zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności przez sąd, który udzielił zabezpieczenia (*Kodeks...*, s. 526). Odmienne A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 942.

²⁴ Nadany ustawą z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011, Nr 233, poz. 1381).

²⁵ Zob. J. Jagieła, *Kodeks...*, s. 52; odmienne M. Romańska, *op. cit.*, s. 70.

²⁶ Por. D. Zawistowski, *op. cit.*, s. 116.

zgodzić z uwagi na brzmienie art. 933 k.p.c. wyraźnie stanowiącego, że komornik wprowadza zarządcę w zarząd na polecenie sądu²⁷.

Objęcie zarządu wiąże się z doręczeniem obowiązanemu odpisu postanowienia sądu o udzieleniu zabezpieczenia. Zgodnie z art. 740 § 3 k.p.c. doręczenia tego dokonuje zarządca, a w przypadku gdy obowiązany odmawia przyjęcia postanowienia lub gdy zarządca wprowadzany jest w zarząd przez komornika, doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu dokonuje komornik. Możliwe jest zatem że w postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy, choć w ograniczonym zakresie, wystąpią działania komornika związane z wprowadzeniem zarządcy w zarząd oraz doręczeniem obowiązanemu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Przyjąć należy, że na czynności te (bądź zaniechania komornika w tym zakresie) przysługiwać będzie na zasadach ogólnych skarga na czynności komornika do sądu egzekucyjnego.

W postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem rolnym lub jego częścią mogą oczywiście wystąpić po stronie zarządcy uchybienia, które winny skutkować odjęciem mu sprawowanego przez niego zarządu. Zastosowanie mieć będzie w takim przypadku odpowiednio stosowany art. 931 § 2 k.p.c., zgodnie z którym odjęcie przez sąd zarządu dotychczasowemu zarządcy i ustanowienie innego zarządcy może mieć miejsce wówczas, gdy wymaga tego prawidłowe sprawowanie zarządu.

5. Wykonywanie zarządu przymusowego

Zarząd w zabezpieczeniu przez zarząd przymusowy sprawowany jest w myśl art. 752⁴ § 1 k.p.c. zgodnie z odpowiednio stosowanymi art. 931-941 k.p.c. Zgodnie zatem z art. 935 § 1 zarządca obowiązany jest wykonywać czynności potrzebne do prowadzenia prawidłowej gospodarki majątkiem objętym zarządem. Ma on prawo pobierać zamiast obowiązanego wszelkie pożytki z majątku objętego zarządem, spieniężać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu okazały się potrzebne.

---

²⁷ Nadto takie rozwiązanie zapobiega powstaniu sytuacji, gdy dwóch zarządców z tytułami wykonawczymi może próbować objąć w zarząd ten sam majątek. Może to mieć miejsce, gdy powołany przez sąd zarządca przed objęciem zarządu został odwołany (na przykład na skutek jego opieszałości) i nie zwrócił postanowienia sądu o swoim powołaniu, a sąd wyznaczył nowego zarządcę.

Od chwili powołania przez sąd, zgodnie z art. 935 § 1 zd. 3 k.p.c. w zw. z art. 752⁴ § 1 k.p.c., zarządca w sprawach wynikających z zarządu może pozywać i być pozywany. Zarządca jako zastępca pośredni uczestniczy w postępowaniu w imieniu własnym, ale na rzecz dłużnika (obowiązane) w interesie zarówno dłużnika (obowiązane) jak i wierzyciela (uprawnionego)²⁸. W przypadku postępowania sądowego, które dotyczy przedmiotów wchodzących w skład majątku obowiązane, na którym ustanowiono zabezpieczenie, następuje bezwzględne podstawienie procesowe (subrogacja), a zatem postępowanie to może być wytoczone wyłącznie przez zarządcę i przeciwko zarządcy, ale ze skutkami dla majątku obowiązane²⁹.

Przy uwzględnieniu, że w przypadku zabezpieczenia przez zarząd przymusowy celem zabezpieczenia jest osiągnięcie dochodu z tego zarządu, zarządcy wolno zaciągać tylko takie zobowiązania, które mogą być zaspokojone z dochodów z majątku objętego zarządem (art. 935 § 2 k.p.c.). Zarządcy wolno odnośnie do majątku objętego zarządem dokonywać tylko czynności nieprzekraczających zakresu zwykłego zarządu, zaś czynności przekraczające zwykły zarząd jedynie za zgodą uprawnionego i obowiązane, a w przypadku braku takiej zgody za zezwoleniem sądu, który przed wydaniem postanowienia wysłucha uprawnionego i obowiązane oraz zarządcę, chyba że zwłoka groziłaby szkodą (art. 935 § 3 k.p.c.)

Na zarządcy ciąży także zgodnie z art. 937 k.p.c. obowiązki w zakresie składania przez niego sądowi sprawozdań z jego czynności. Ponieważ brak jest odesłania wskazujące właściwość sądu, który wydał postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia do sprawowania nadzoru nad czynnościami zarządcy w tym zakresie, przyjmując należy, że sądem właściwym będzie sąd egzekucyjny. Zatem sprawozdania zarządcy składane będą sądowi egzekucyjnemu, sąd ten wyznaczać będzie zarządcy terminy do składania tych sprawozdań oraz zatwierdzał sprawozdania zarządcy albo odmawiał ich zatwierdzenia w całości lub części (art. 937 § 2 k.p.c.).

Ze sprawowaniem przez zarządcę zarządu wiąże się problematyka wynagrodzenia i zwrotu wydatków zarządcy oraz ewentualnie odpowiedzialności zarządcy za jego działania i zaniechania związane z wykonywaniem zarządu. Zgodnie z art. 939 k.p.c. zarządca może żądać wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków, które w związku z zarządem poniósł

²⁸ Zob. wyrok SN z 13 kwietnia 1966 r., II CR 24/66, „Państwo i Prawo” 1968, z. 2, s. 332 i n.

²⁹ Zob. A. Zieliński, op. cit., s. 1193.

z własnych funduszy, a wysokość tego wynagrodzenia określa sąd stosownie do nakładu pracy zarządcy i dochodowości gospodarstwa rolnego. Zarządca może żądać wynagrodzenia i zwrotu wydatków jedynie w trybie art. 939 k.p.c. Zgodnie bowiem z art. 939 § 4 k.p.c. niedopuszczalne jest wytoczenie powództwa o zasądzenie tych roszczeń³⁰, a roszczenia te zarządca winien zgłosić w terminie miesiąca od ustąpienia z zarządu lub ustania zarządu. Roszczenie to ma charakter materialnoprawny³¹. Przez przekroczenie tego terminu roszczenie wygasa, a przywrócenie tego terminu nie jest dopuszczalne³².

Jednocześnie zgodnie z art. 938 § 1 k.p.c. zarządca odpowiada za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków. Jest to odpowiedzialność osobista zarządcy względem uprawnionego i obowiązane go. Ustalenie tej odpowiedzialności, tak jak i w przypadku szkody w postępowaniu egzekucyjnym w egzekucji z nieruchomości³³ następuje w trybie procesu. Od tej odpowiedzialności cywilnej zarządcy odróżnić należy odpowiedzialność zarządcy za zobowiązania względem osób trzecich zaistniałe w związku z wykonywaniem zarządu. Nadto zarządca zgodnie z art. 938 § 2 k.p.c. ponosić może odpowiedzialność porządkową za nieterminowe złożenie sprawozdania z zarządu lub niewykonania innych poleceń sądu. Za te uchybienia zarządca może być skazany przez sąd na grzywnę.

6. Zmiana sposobu wykonywania zarządu

Zgodnie z art. 752⁴ § 2 k.p.c. sąd może zmienić sposób wykonywania zarządu w toku jego sprawowania. Pierwotnie zatem zarząd winien być sprawowany w myśl ogólnie obowiązujących zasad w tej kwestii – zgodnie z przepisami regulującymi zarząd w egzekucji z nieruchomości (art. 931-941 k.p.c.) ze zmianami wynikającymi z uregulowań zabezpieczenia przez zarząd przymusowy. Wobec brzmienia art. 752⁴ § 2 k.p.c. przyjęć należy, że wprowadzanie odmiennego niż określony ustawowo sposób wykonywania zarządu już w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia jest niedopuszczalne.

³⁰ Zob. uchwałę SN z 9 stycznia 1985 r., III CZP 77/84, OSNC 1985, nr 10, poz. 150.

³¹ Zob. A. Barańska, w: idem (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 730-1088*, t. 2, Warszawa 2006, s. 1020.

³² Zob. H. Pietrkowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część trzecia: Postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2006, s. 577.

³³ Zob. A. Barańska, op. cit., s. 1016.

Zmiana sposobu wykonywania zarządu może być przez sąd orzeczona także jedynie za zgodą uprawnionego i obowiązanego. Sąd, co do podjęcia decyzji o zmianie sposobu zarządu, nie jest związany zgodnym wnioskiem zobowiązanego i uprawnionego i oceniając proponowaną zmianę może się do niej nie przychylić. Przyjmąc jednak należy, że wobec brzmienia art. 752⁴ § 2 k.p.c. niedopuszczalne jest orzekanie przez sąd zmiany sposobu sprawowania zarządu, co prawda na zgodny wniosek uprawnionego i obowiązanego, jednak w sposób odmienny niż ten, na który strony wyraziły zgodę.

Ustawodawca nie precyzuje, o jaki to odmienny sposób sprawowania zarządu strony mogą zawniekskować do sądu. W literaturze podnoszone jest, że zmiany te mogą dotyczyć przede wszystkim zakresu uprawnień zarządcy lub przeznaczenia dochodu uzyskanego z zarządu³⁴. Wydaje się, że możliwy jest także sposób zarządu opisany w przepisach o egzekucji przez zarząd przymusowy³⁵. Niedopuszczalna natomiast byłaby próba obejścia przepisu art. 752⁴ § 1¹ zdanie trzecie k.p.c. w drodze zmiany sposobu sprawowania zarządu poprzez ustanowienie zarządcą obowiązanego.

Sądem właściwym dla wydania postanowienia o zmianie sposobu sprawowania zarządu jest zgodnie z art. 752⁴ § 5 k.p.c. sąd, który wydał postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Na postanowienie sądu w tym przedmiocie przysługuje zażalenie³⁶.

7. Dysponowanie przychodami z zarządu

Egzekucja roszczeń pieniężnych przeprowadzana jest w celu zaspokojenia wierzyciela. Ma również miejsce w przypadku egzekucji przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem rolnym, gdzie wierzyciel, na skutek pozbawienia dłużnika wykonywania zarządu gospodarstwa rolnego i ustanowienie zarządu przymusowego, zaspokajany jest z dochodów uzyskiwanych z prowadzenia gospodarstwa rolnego. W postępowaniu zabezpieczającym chodzi również o uzyskanie dochodów z wykonywania zarządu przymusowego, lecz co do zasady nie są one przeznaczane na zaspokojenie uprawnionego, lecz mają stanowić przedmiot zabezpieczenia³⁷.

³⁴ Zob. J. Jagieła, *Kodeks...*, s. 525

³⁵ Zob. Z. Woźniak, op. cit., s. 90.

³⁶ Zob. D. Zawistowski, op. cit., s. 117.

³⁷ Zob. D. Zawistowski, op. cit., s. 116.

Zgodnie z art. 941 k.p.c. w zw. z art. 752⁴ § 1 k.p.c. nadwyżka dochodów z gospodarstwa rolnego lub jego części po pokryciu wydatków związanych z wykonywaniem zarządu i zaspokojeniem roszczeń określonych co do kolejności ich zaspokajania w art. 940 k.p.c., składana jest przez zarządcę na rachunek depozytowy sądu na zabezpieczenie roszczeń uprawnionego³⁸, sąd z kolei zgodnie z trybem przewidzianym w art. 752 § 2 k.p.c. sumy te umieszcza na rachunku bankowym.

Jednak w dwóch sytuacjach zabezpieczenie roszczenia przez ustanowienie zarządu przymusowego nad gospodarstwem rolnym, będące co do zasady zabezpieczeniem konserwacyjnym, staje się zabezpieczeniem o charakterze nowacyjnym i antycypacyjnym. W pierwszym przypadku, za zgodą obowiązanego, zgodnie z art. 752⁴ § 3 zd. 1 k.p.c. sąd postanowi, że dochód uzyskiwany z zarządu przeznaczony będzie na zaspokojenie uprawnionego. W drugim przypadku, określonym w art. 752⁴ § 3 zd. 2 k.p.c., taka zgoda obowiązanego nie jest potrzebna w sprawach wymienionych w art. 753, art. 753¹ i art. 754 k.p.c.³⁹ i o przeznaczeniu dochodu z zarządu w tej sytuacji sąd może orzec nawet przy sprzeciwie obowiązanego⁴⁰.

W obu tych przypadkach przekazywanie środków finansowych bezpośrednio uprawnionemu może nastąpić wyłącznie na podstawie postanowienia sądu o przekazywaniu dochodu z zarządu na zaspokojenie uprawnionego. Wydając takie postanowienie, sąd określa wysokość kwoty, do której wierzyciel winien być zaspokojony, o ile kwota ta nie została już określona w postanowieniu o zabezpieczeniu (art. 752⁴ § 3 zd. 3 k.p.c.). Sądem właściwym do orzekania w tym przedmiocie jest sąd, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu (art. 752⁴ § 5 k.p.c.). Postanowienie sądu w przedmiocie przeznaczenia dochodu uzyskiwanego z zarządu jest skarżalne zażaleniem.

Przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości nie regulują jednak sytuacji, w której prawo do zaspokojenia z tego dochodu przysługiwałoby więcej niż jednemu wierzycielowi, a zatem w przypadku zabezpieczenia przez zarząd przymusowy więcej niż kilku uprawnionym. Stanowisko⁴¹, aby w takim przypadku w drodze analogii zastosować przepis art. 1064¹³ k.p.c., na mocy którego zarządca sporządza plan podziału su-

³⁸ Zob. J. Jagieła, *Kodeks...*, s. 526.

³⁹ A zatem w sprawach zabezpieczenia alimentów, niektórych świadczeń okresowych oraz przyszłych roszczeń alimentacyjnych przed urodzeniem dziecka.

⁴⁰ Zob. D. Zawistowski, *op. cit.*, s. 116.

⁴¹ Por. J. Jagieła, *Kodeks...*, s. 527.

my dochodu z zarządu, nie jest trafne. Poprawne natomiast wydaje się rozwiązanie tej sytuacji poprzez zastosowanie regulacji opisanej w art. 752⁴ § 3 zdanie trzecie k.p.c.⁴², niewymagające skorzystania z analogii *legis*.

Wyróżnić tutaj należy sytuację, gdy kwota dochodu z zarządu zaspokaja wszystkich uprawnionych albo też ich nie zaspokaja. Zgodnie z art. 752⁴ § 3 zd. 3 k.p.c. sąd, wydając postanowienie o przekazywaniu dochodu z zarządu na zaspokojenie uprawnionego (o ile kwota ta nie została określona w postanowieniu o zabezpieczeniu), określa wysokość kwoty, do której uprawniony⁴³ winien być zaspokojony. W sytuacji, gdy istnieje kilku uprawnionych, sąd winien w tym postanowieniu określić, w jakiej wysokości nastąpi zaspokojenie każdego z wierzycieli. Jeżeli natomiast wysokość kwoty, do której uprawniony (ale nie wszyscy uprawnieni którzy winni być zaspokojeni) powinien być zaspokojony, została już oznaczona w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia, uznać należy, że jest to także przypadek, gdy kwota ta nie została oznaczona, albowiem sąd nie określił wysokości kwot zaspokajających wszystkich uprawnionych. Sąd, orzekając w tej sytuacji, nie musi korzystać odpowiednio z art. 1025 k.p.c.⁴⁴ Kwestia ta wygląda analogicznie w sytuacji, gdy dochód z zarządu nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich uprawnionych. W takim jednak przypadku sąd, orzekając, winien odpowiednio stosować art. 1025 k.p.c.

Wyrażenie przez obowiązane zgody na zaspokojenie z dochodu uzyskiwanego przez zarząd może powodować także skutki w postępowaniu rozpoznawczym. Zgodnie bowiem z art. 752⁴ § 4 k.p.c. w razie wyrażenia zgody na zaspokojenie uprawnionego z dochodu uzyskanego przez zarząd, stosuje się odpowiednio przepis art. 753² k.p.c., przewidujący, że w sprawach dotyczących alimentów (art. 753 k.p.c.) oraz części świadczeń okresowych (art. 753¹ k.p.c.), jeżeli osoba obowiązana uzna roszczenie, wyrok sądzający świadczenie w zakresie niezaspokojonym może być wydany na posiedzeniu niejawnym.

Ponieważ art. 753² k.p.c. mówi o uznaniu roszczenia dla możliwości wydania na posiedzeniu niejawnym wyroku będącego wyrokiem z uznania, w literaturze zgodnie przyjmuje się⁴⁵, że samo wyrażenie zgody przez obowiązane na zaspokojenie uprawnionego z przychodów z zarządu nie jest wystarczające dla możliwości zastosowania art. 753² k.p.c. Konieczne

⁴² Zob. Z. Woźniak, op. cit., s. 92.

⁴³ Ustawodawca omyłkowo użył w tym przepisie określenia wierzyciel.

⁴⁴ Odmienne Z. Woźniak, op. cit., s. 92.

⁴⁵ Tak też zgodnie A. Jakubecki, op. cit., s. 1095; J. Jagiela, *Kodeks...*, s. 527-528; D. Zawistowski, op. cit., s. 117.

jest bowiem łączne wyrażenie przez obowiązane go zgody na zaspokojenie uprawnionego i uznanie przez obowiązane go roszczenia zabezpieczone go przez ustanowienie zarządu przymusowe go. Wyrok wydany w trybie art. 753² k.p.c. podlega zaskarżeniu na zasadach ogólnych⁴⁶.

8. Nieważność czynności prawnych obowiązane go

Ustanowienie zarządu przymusowe go nad gospodarstwem rolnym lub jego częścią powoduje nie tylko pozbawienie obowiązane go na rzecz zarządcy prawa do zarządzania tym majątkiem, ale także – zgodnie z art. 752⁵ k.p.c. – pozbawienie obowiązane go prawa dokonywania czynności prawnych dotyczących majątku objęte go tym zarządem. Przepis ten wprowadza zatem sankcję nieważności dla wszystkich takich czynności prawnych dokonanych przez obowiązane go z osobami trzecimi w odniesieniu do majątku objęte go zarządem po jego ustanowieniu⁴⁷, chyba że osoby te korzystają z ochrony przewidziane j w przepisach o ochronie nabywcy w dobre j wierze⁴⁸.

W literaturze pojawia się jednak także stanowisko⁴⁹, że nieważne są tylko te czynności prawne obowiązane go, które zmierzają do uszczuplenia lub pogorszenia stanu fizyczne go składników majątku objęte go zarządem przymusowym lub do obciążenie go tego majątku na rzecz osób trzecich. Obowiązane go może zatem podjąć inne czynności prawne dotyczące zarządzane go majątku, w szczególności zlecić remont budynku lub naprawę maszyny, czyniąc nakłady na swoje mienie z funduszy innych niż do chody z zarządu.

Z poglądem tym nie można się jednak zgodzić. Oprócz jednoznacznego brzmienia art. 752⁵ k.p.c., ustawodawca nadto wyłączył możliwość stania się zarządcą przez obowiązane go (art. 752⁴ § 1¹ zdanie trzecie k.p.c.) i nie przewiduje możliwości bezpośrednie go⁵⁰ włączenie się obowiązane go w sprawowanie zarządu⁵¹. Byłoby to sprzeczne z zasadą powierzenia za-

⁴⁶ D. Zawistowski, op. cit., s. 116.

⁴⁷ Zob. A. Jakubecki, op. cit., s. 942; Z. Woźniak, op. cit., s. 93; D. Zawistowski, op. cit., s. 117.

⁴⁸ Zob. J. Jagieła, *Kodeks...*, s. 528.

⁴⁹ Tak E. Warzocha, *Postępowanie zabezpieczające. Komentarz do art. 730-757 K.P.C.*, Warszawa 2007, s. 115-116.

⁵⁰ Wyrażenie łącznie z uprawnionym zgody umożliwiające j na zezwolenie przez sąd w toku wykonywania zarządu na wykonywanie zarządu w inny sposób (art. 752.4 § 2 k.p.c.), nie jest wykonywaniem czynności zarządu.

⁵¹ Zarządca zgodnie z art. 931 § 3 zd. 3 k.p.c. może zatrudnić dłużnika i jego rodzinę za wynagrodzeniem, które ustali sąd. Przepis ten ma w pełni zastosowanie do obowiązane go i jego

rządcy pełni zarządu nad majątkiem zarządem tym objętym. Możliwość dokonywania przez obowiązane niektórych czynności mających wpływ na objęty zarządem majątek mogłaby także dezorganizować przebieg sprawowanego zarządu. Na przykład obowiązany złośliwie zamawiałby usługę agrotechniczną – oprysk upraw, który z uwagi na karencję dla użytego środka chemicznego dezorganizowałby zaplanowany termin zbioru.

Zakres majątku objętego zarządem przymusowym określają przepisy prawa materialnego. W przypadku gospodarstwa rolnego jego definicja przedmiotowa określona została w art. 55³ k.c.⁵² W przypadku części gospodarstwa rolnego, na którym ustanowiono zabezpieczenie przez zarząd przymusowy, musi być to część stanowiąca zorganizowaną jednostkę gospodarczą, mogącą samodzielnie funkcjonować i przynoszącą dochód. Kompleks majątkowy, na którym ustanowiono zabezpieczenie obejmuje własność rzeczy ruchomych i nieruchomości wchodzących w jego skład oraz prawa i obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, a zatem wierzytelności i długi wynikające ze stosunków prawnych łączących osobę prowadzącą gospodarstwo rolne z innymi podmiotami w związku z uprawianiem działalności rolniczej⁵³. Przepis art. 752⁵ k.p.c. dotyczy majątku objętego zarządem przymusowym, nie dotyczy zatem majątku obowiązane niewchodzącego w skład gospodarstwa rolnego lub jego części objętej zabezpieczeniem. Przepis ten jest przepisem szczególnym, a zatem nie może być interpretowany rozszerzająco⁵⁴.

Pozbawienie obowiązane możliwości dokonywania czynności prawnych dotyczących majątku objętego zarządem przymusowym wiąże się z określeniem czasu, od którego ten zakaz dokonywania czynności prawnych obowiązuje. Zgodnie z art. 752⁵ zd. 2 k.p.c. dla określenia czasu powstania skutków ustanowienia zarządu przepisy art. 910 k.p.c. stosuje się odpowiednio. Skutki te powstają w innym czasie dla obowiązane i dla osób trzecich.

Dla obowiązane skutki ustanowienia zarządu przymusowego powstają z chwila doręczenie mu odpisu postanowienia o udzieleniu zabez-

---

rodziny w przypadku rolnika indywidualnego, jednak osoby te stają się tylko pracownikami zarządcy i w mają wykonać jego polecenia, nie mając wpływu na sprawowany zarząd.

⁵² Zob. R. Budzinowski, *Koncepcja gospodarstwa rolnego w prawie rolnym*, Poznań 1992, s. 95.

⁵³ Zob. R. Budzinowski, op. cit., s. 81; idem, *Pojęcie gospodarstwa rolnego według kodeksu cywilnego (uwagi na tle art. 55³ k.c.)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1991, z. 3, s. 81.

⁵⁴ Zob. K. Warzocha, op. cit., s. 116.

pieczenia przez ustanowienie zarządu przymusowego. Doręczenia tego dokonuje zarządca (art. 740 § 3 zd. 1 k.p.c.). W sytuacji jednak, gdy obowiązany odmawia przyjęcia postanowienia albo gdy zarządca jest wprowadzany w zarząd przez komornika, doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu dokonuje komornik (art. 740 § 3 zd. 2 k.p.c.).

W przypadku osób trzecich, które zobowiązane są do świadczenia na rzecz obowiązanego, które to świadczenia stanowią przychód majątku objętego zarządem przymusowym, skutki ustanowienia zarządu powstają dopiero z chwilą zawiadomienia takiej o konieczności uiszczenia tych świadczeń do rąk zarządcy (art. 910 z zw. z art. 934 oraz art. 752⁴ § 1 k.p.c.). Art. 910 § 1 zd. 2 k.p.c. reguluje egzekucję z innych praw majątkowych i dotyczy spełniania przez osobę trzecią świadczeń pieniężnych. Z uwagi jednak na odpowiednie stosowanie tego przepisu i cel jego zastosowania w postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy, przyjęć należy, że dotyczy to kontrahentów obowiązanego zobowiązanych nie tylko do świadczeń pieniężnych⁵⁵, lecz wszelkich świadczeń stanowiących przychód majątku objętego zarządem przymusowym.

Zgodnie z art. 910 k.p.c., jak również art. 934 k.p.c. osoby trzecie zawiadamia komornik. W postępowaniu zabezpieczającym przez zarząd przymusowy, z uwagi na jedynie odpowiednie stosowanie tych przepisów, przyjęć jednak należy, że zawiadomienia o ustanowieniu zarządu do osób trzecich kieruje zarządca⁵⁶. Zarządca, zawiadamiając osoby trzecie, że swój oboowiązek mają spełnić do rąk zarządcy, winien przy tym uprzedzić je, że wykonanie oboowiązku do rąk obowiązanego będzie bezskuteczne względem zarządcy (art. 934 w zw. z art. 752⁴ § 1 k.p.c.) Skutki takiego zawiadomienia powstają z chwilą jego doręczenia⁵⁷.

Zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 910 § 4 k.p.c., skutki ustanowienia zarządu przymusowego zarówno dla obowiązanego, jak i innych osób, powstać mogą także wcześniej, to jest przed doręczeniem odpisu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia albo zawiadomieniu o ustanowieniu zarządu. W stosunku bowiem do każdego skutki ustanowienia zabezpieczenia, a zatem sankcja nieważności czynności prawnych dotyczących majątku objętego zarządem przymusowym, istnieje indywidualnie dla danej osoby od momentu, gdy dowiedziała się ona o ustanowieniu zarządu przymusowego. Stwierdzenie nieważności danej czynności praw-

⁵⁵ Zob. Jagiela, *Kodeks...*, s. 529.

⁵⁶ Zob. A. Jakubecki, op. cit., s. 943; J. Jagiela, *Kodeks...*, s. 529; D. Zawistowski, op. cit., s. 118. Odmienne E. Stefańska, op. cit., s. 410.

⁵⁷ Zob. D. Zawistowski, op. cit., s. 118.

nej wiąże się jednak ze spoczywającym na osobie zainteresowanej ciężarze dowodu, że osoba, która dokonała taką czynność, uzyskała wiadomość o ustanowieniu zarządu przymusowego przed jej dokonaniem⁵⁸.

9. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwala przyjąć, że jakkolwiek stosowanie w toku wykonywania zabezpieczenia przepisów o postępowaniu egzekucyjnym jest generalnie praktyczne i uzasadnione, w przypadku omawianego sposobu zabezpieczenia wywołuje pewne zastrzeżenia. W szczególności dotyczy to organu dokonującego czynności w postępowaniu zabezpieczającym, którym w fazie rozpoznawania wniosku o udzielenie zabezpieczenia jest sąd właściwy w sprawie, na etapie wykonywania zabezpieczenia dochodzi zaś do swoistego przeplatania kompetencji tego sądu i sądu egzekucyjnego. Przeprowadzone rozważania uprawniają do wysunięcia kilku postulatów *de lege ferenda*. Przede wszystkim w świetle powyższego uzasadnione wydaje się usystematyzowanie na nowo kompetencji sądu w związku z tym sposobem zabezpieczenia. W szczególności należałoby zastanowić się nad zastąpieniem dotychczasowych rozwiązań wprowadzających pewien strukturalny nieład i niejasność w kwestii przeplatającego się zakresu czynności dwóch sądów, a mianowicie sądu rozpoznającego wnioski o zabezpieczenie i sądu egzekucyjnego jednym z dwóch alternatywnych unormowań: ograniczeniem kompetencji sądu orzekającego o zabezpieczeniu w zakresie nadzoru nad sprawowanym zarządem tylko do wyznaczenia pierwszego zarządcy oraz ewentualnie możliwości orzeczenia o zmianie sposobu wykonywania zarządu albo przekazaniem pełni kompetencji nadzorczych temu sądowi, z pozostawieniem kompetencji sądu egzekucyjnego tylko w zakresie nakazania komornikowi wprowadzenia zarządcy w zarząd oraz doręczenia obowiązanemu odpisu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, a także rozpoznawania skargi na te czynności komornika. Nadto opowiedzieć się należy za zasadnością zastosowania (odmienne niż poprzez dotychczasowe odesłanie) w zabezpieczeniu przez zarząd przymusowy odpowiednio przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy, a nie przepisów o zarządzie w egzekucji z nieruchomości. Sposób zarządu dostosowany jest do celu danego sposobu egzekucji. Zarząd w egzekucji z nieruchomości ma na celu przede wszystkim

⁵⁸ Zob. J. Jagieła, *Kodeks...*, s. 529; D. Zawistowski, op. cit., s. 118.

zachowanie w należyтым stanie nieruchomości do czasu jej sprzedaży licytacyjnej, a celem egzekucji przez zarząd przymusowy jest osiągnięcie przychodów z majątku objętego zarządem, co jest zbieżne z celem omawianego zabezpieczenia. Ostatecznie trzeba jeszcze raz podkreślić, iż ustanowienie tego sposobu zabezpieczenia, jak również wybór zarządcy winien być konsekwencją racjonalnego rozważenia rzeczywistej potrzeby wykorzystania do zabezpieczenia roszczeń tego właśnie sposobu, a zarazem zasadności rezygnacji z innych. Specyfika działalności rolniczej uczyni bowiem wyjątkowo dotkliwymi dla obu stron postępowania skutki błędów w sprawowaniu zarządu, które skrajnie mogą nawet prowadzić do niepożądanego wyeliminowania z obrotu producenta rolnego prowadzącego dotychczas gospodarstwo.

MANAGEMENT OF AN AGRICULTURAL HOLDING WITH A CHARGE TO SECURE A CLAIM IN CIVIL PROCEEDINGS

S u m m a r y

Article 747 of the Code of Civil Procedure provides for securing monetary claims by way of establishing enforced management of an agricultural holding or its part. The detailed manner of establishing such security is provided in article 752⁴ of the same Code. The paper is an attempt of a comprehensive analysis of the issue to find solutions to many practical problems. As the analysis shows, although establishing a charge to secure claims seems justified and practical, its form described in the paper raises certain doubts.

L'ESERCIZIO DELLA GESTIONE DELL'AZIENDA AGRICOLA ISTITUITA PER LA TUTELA DEI CREDITI NEI PROCEDIMENTI CIVILI

R i a s s u n t o

La possibilità di tutelare i crediti finanziari per via di gestione dell'azienda agricola o di una sua parte (e dell'azienda oppure dello stabilimento facente parte dell'azienda o di una sua parte) è prevista all'art. 747 punto 6 del codice di procedura civile, invece le modalità della sua esecuzione sono state specificate nell'art. 752⁴ di questo codice. L'articolo è un tentativo di inquadrare complessivamente la questione indicata nel titolo e di risolvere molti problemi che sorgono in pratica. L'analisi svolta porta ad affermare che, sebbene l'applicazione delle norme sulla procedura esecutiva nel corso dell'esercizio della tutela sia pratica e ragionevole, il metodo della tutela discusso solleva alcune obiezioni.